ipak istaknuo.

Dio nepreciznosti, koje nisu takve naravi da se Ridleyeva knjiga može smatrati nepouzdanom, tiču se i odlomaka u kojima se problematiziraju događaji iz svjetske povijesti. Oni su knjigu učinili zanimljivijom, a događaje vezane uz Tita stavili su u širi kontekst. Na taj je način autor vjerojatno i podilazio britanskoj publici, jer su bitno detaljnije opisani Titovi posjeti Londonu, no ijednom drugom odredištu. Svejedno, te je dijelove Ridley sam istražio u britanskim arhivima, odnosno pogledao je novinska izdanja iz toga vremena. Moglo bi mu se, ipak, zamjeriti što (str. 384) američki zrakoplov U-2, srušen 1960. godine, naziva "promatračkim", jer bi pridjev špijunski daleko bolje odgovarao istini. Nije američki predsjednik John Fitzgerald Kennedy već njegov prethodnik Dwight Eisenhower zapovijedio akciju rušenja Fidela Castra (str. 389), što je Kennedy samo nastavio provoditi. Sjedinjene Države su puno prije 1961. od Francuza preuzele "borbu protiv komunizma u Vijetnamu" (str. 419). Francuzi su 1954. tako poraženi da je njihov utjecaj na prilike u Jugoistočnoj Aziji tada posve prestao. Etiopskoga cara Haile Selassija teško da bi se moglo nazvati samo "blagonaklonim diktatorom", a Ridley je formalno u krivu kada kaže da je Rio de Janeiro još uvijek u pokrajini Guanabara (str. 399). Ta je brazilska pokrajina postojala petnaest godina i u njoj se Rio doista nalazio onda kada je Tito (1963.g.) posjetio najveću latinoameričku državu.

Nepreciznostima unatoč, Ridley je u svojoj knjizi donio i neka nova tumačenja i podatke. Iako se svi, napose oni koje je autor saznao razgovarajući sa sudionicima određenih događaja (a u bibliografiji stoje imena 53 više ili manje poznatih sudionika povijesnih zbivanja na južnoslavenskom prostoru tijekom 20. stoljeća) ne mogu provjeriti i treba im pristupati vrlo oprezno, dobrodošlo su osvježenje i izvor nekih drugačijih, životnijih, tumačenja. Izvore koje je Ridley naveo odnose se prije svega na one čuvane u britanskim arhivima i tiču se, uglavnom, rata i neposrednog poslijeratnoga razdoblja. U tim je dijelovima donešeno najviše novoga, iako je tu najjasniji ulazak u opću povijest Jugoslavije, gdje se Tito kao osoba, dotada naglašeniji, gubi.

Iako bi doista bilo pretjerivanje reći da ove dvije plus jedna Titova biografija, koje su u proteklom desetljeću napisali strani autori, a napose Ridleyev tekst, nisu donijeli baš ništa novo onome što smo do sada znali o Josipu Brozu, ipak bi se moglo ustvrditi da je Dedijer i Đilas još uvijek glavni izvor svih podataka o Titovoj mladosti, predratnom i ratnom putu, i neposrednom poraću. Vrlo je jasan nedostatak temeljitih arhivskih istraživanja za niz razdoblja.

O svemu se već moglo početi pisati "sine ira et studio" i ponuditi tekstove koji bi, očito, bili zanimljivi i domaćoj i stranoj javnosti. Bez obzira slažemo li se s citiranom ocjenom H. Schmidta na koricama Ridleyeve knjige da je Tito bio najuspješniji političar suvremene Europe.

Tvrtko Jakovina

DAVID S. PAINTER, THE COLD WAR, AN INTERNATIONAL HISTORY,
ROUTLEDGE, LONDON AND NEW YORK, 1999.

The Cold War – An International History ("Hladni rat – međunarodna povijest") Davida Paintera jedna je od knjiga koju je poznata izdavačka kuća Routledge objavila u seriji "The Making of the Contemporary World" ("Stvaranje suvremenoga svijeta"), urednika Erica Evansa i Ruth Henig sa Sveučilišta Lancaster. Izdanja te biblioteke su kratka, a cilj im je dati provokativne interpretacije određenih povijesnih, sociooloških, politoloških ili gospodarskih fenomena. Tako je i tekst Davida Paintera, profesora diplomatske povijesti na Sveučilištu Georgetown u Washingtonu dug tek 120 stranica, kondenziranoga stila, bogatoga podacima i nije ga lako brzo čitati. Međutim, ovo je pouzdan i točan pregled

hladnoratovske problematike koju autor ne shvaća samo kao sukob dviju velesila, već ga nastoji pokazati kao fenomen međunarodnih odnosa od 1945. do 1991. Hladni je rat bio doba polarizacije i podjele u međunarodnim odnosima, stalnoga natjecanja i napetosti, ideoloških i stvarnih sukoba, ali i povećanih nastojanja ka integraciji. Kapitalistički svijet ujedinio se pod vodstvom Sjedinjenih Država, a zatim su poticane integracije zapadnoeuropskih zemalja. Komunističko, sovjetsko, carstvo, nikada ne bi postojalo bez snage sovjetske Crvene armije.

Painter nije ulazio u polemike određivanja početka i kraja sukoba, a još manje u rasprave o odgovornosti za njegovo izbijanje i tijek. Hladni rat je, drži autor, ključ za razumijevanje cjelokupne povijesti druge polovice dvadesetoga stoljeća i tako ga treba gledati. On je obojao i zbivanja u Trećem svijetu, iako uzroci tamošnjih sukoba, pa i proces dekolonizacije, često nisu bili uzrokovani blokovskom polarizacijom. Painter je kritičan prema američkoj politici u Latinskoj Americi, ukazujući kako su Sjedinjene Države često imale dvostruke standarde inzistirajući na poštovanju ljudskih prava, a podržavajući istovremeno najradikalnije desničarske diktature. Tako je Brežnjevljevoj doktrini i intervenciji zemalja Varšavskoga ugovora u Čehoslovačkoj 1968. prethodila američka intervencija u Dominikanskoj Republici 1965., pod manje-više istim izgovorom: velike sile u svome susjedstvu neće dozvoliti postojanje zemalja s "neprijateljskim" ideološkim sustavom.

Jasno su izloženi uzroci Hladnoga rata i promjene koje je donio završetak Drugoga svjetskoga rata. On je promijenio odnose u globalnoj raspodjeli moći, uveo nove tehnologije u način ratovanja, promijenio način gospodarenja. Stimulirana gospodarska proizvodnja i urbanizacija u Africi tijekom sukoba od 1939. do 1945. kasnije su ubrzale proces dekolonizacije Tekst je podijeljen u poglavlja određena važnim godinama: početak sukoba od 1945.-1950., vrijeme sukoba i suživota (1950.-1962.), razdoblja popuštanja do detanta 1963.-1973., novi rast sukobljavanja, napose u Trećem svijetu do 1980. i posljednje, vrijeme drugoga Hladnoga rata, te njegov završetak. Drugi Hladni rat trajao je tijekom prvoga Reaganova mandata početkom osamdesetih, a zatopljavanje je započelo s posljednjim sovjetskim vođom Gorbačovom i završilo 1991. godine. Sovjetski Savez raspao se čime je, piše Painter, u osnovi završen proces raspada multinacionalnih carstava koji je u svjetskim razmjerima započeo koncem Prvoga svjetskoga rata, ali je u Rusiji bio zaustavljen boljševičkom revolucijom. Dijelovi o atomskoj politici velesila, pregovorima o nadzoru naoružavanja i, iako kratko, ulozi nafte u suvremenom svijetu, što je Painterova uža specijalnost, odlično su obrađeni. Autor je tako pokazao kolika je bila veza između detanta i razmjernoga slabljenja američkoga položaja u svijetu,

Tekst nije opterećen velikim brojem imena. Ipak, njihov odnos može pokazati koje je događaje autor detaljnije obradio. Prvi iza političara Sjedinjenih Država (21 ime) su Latinoamerikanci, njih devet. Tako je mjesto u knjizi dobio i vođa minijaturne Grenade Maurice Bishop, ali se od zapadnoeuropskih političara spominju tek četiri, a afričkih samo Patrik Lumumba. Prigovor onima koji su obrađivali indeks je neuvrštavanje svih spomeutih imena u tekstu u popis na njegovom kraju (ispao je, npr., Libanonac Kamil Chamun i Sovjet Črnjenko)

Manje toga rečeno je i o unutranjopolitičkim uzrocima vanjske politike određenih zemalja (uz izuzetak SAD-a, SSSR-a i, dijelom, Francuske), a ništa, ili vrlo malo, o drugim društvenim fenomenima koji su bili obojeni sukobom dvaju svjetova: o kulturi, umjetnosti, sportu. O pokretu nesvrstanih zemalja govori se upravo onoliko koliko je on bio važan čimbenik u svjetskim zbivanjima, dakle, gotovo ništa. Ne spominje se niti raspad Jugoslavije, pa ni sukob Iraka i Irana.

Imajući na umu ograničeni opseg, Painterova knjiga je sveobuhvatna, precizna, jasna.

Idealan tekst za prijevod i objavljivanje u Hrvatskoj u kojoj ne postoji niti jedna sinteza hladnoratovske povijesti. Ovo bi mogla biti izvanredna uvodna studija za studente i sve koji o posljednjih pedeset godina žele dobiti pouzdanu i suvremenu interpretaciju.

Tvrtko Jakovina

PROBLEMI SJEVERNOG JADRANA, ZBORNIK ZAVODA ZA POVIJESNE I DRUŠTVENE ZNANOSTI U RIJECI I PODRUČNE JEDINICE U PULI HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI, SV. 7, ZAGREB – RIJEKA 2000.

Nakon gotovo punih dvanaest godina *zimskog sna* ponovno se pred nama pojavio novi, sedmi svezak časopisa *Problemi sjevernog Jadrana*, zbornika Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci i njegove područne jedinice u Puli Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Časopis je pokrenut još 1963., a njegov je prvi pokretač i urednik bio Mijo Mirković. Tijekom proteklih desetljeća časopis je izlazio promjenjivom dinamikom. Tako je tijekom sedamdesetih izašao njegov drugi svezak (1972.), da bi u osamdesetima zbornik nešto dinamičnije izlazio (1981., 1982., 1985., 1988.). Devedesetih je godina časopis prespavao svoj zimski san, te se naposljetku 2000. godine pojavio u novom ruhu. Naime, ovaj novi-stari zbornik, novi, jer će koncepcijski biti ponešto izmijenjen u odnosu na svoje prethodne sveske, odnosno težište će uz povijesna istraživanja biti i na proučavanju sjevernojadranskih hrvatskih dijalekata i jezične baštine, a stari, jer nastavlja izlaženje progresivnom numeracijom svezaka *stvarajući iluziju kontinuiteta*, kako objašnjava jedan od njegovih sadašnjih urednika, dr. Miroslav Bertoša, pojavio se i u novom ruhu, koje također upućuje na promjenu koncepcije: za razliku *od prijašnje zemljane boje, kojom je časopis nastojao asocirati istarsku «crljenicu», modri omot nove serije označava prostor sjevernojadranskog akvatorija, jadranskog i mediteranskoga konteksta istarske etnokulturne prošlosti i njezin sadašnji prirodni okvir* (M. Bertoša, *Torzo istarske historiografije i naslućaj sinteze*, Domišljanje Istre: Istra između povijesnog i fikcijskog, Glas Istre, 5. II. 2001.). Uredništvo zbornika čine akademik Milan Moguš, glavni urednik i članovi akademici Lujo Margetić i Tomislav Raukar, te član suradnik Miroslav Bertoša.

Sedmi svezak ovog novog-starog zbornika započinje historijsko-geografskom studijom Mirka Markovića: *Istra i njezino upoznavanje od najstarijih vremena do pojave prvih regionalnih karata*, kojom autor prati razvoj upoznavanja Istre od najstarijih vremena, kada je istarsko tlo dobilo svoje današnje obličje i kada se po njemu počeo kretati čovjek, zatim kroz antiku, srednji vijek i početak ranog novog vijeka. Autor posebno prati prikaz Istre u grčkoj i rimskoj kartografiji, zatim upoznavanje Istre i kartografska dostignuća u prikazima Istre tijekom srednjega vijeka i ranog novog vijeka, te zaključuje kako je Istra nakon kartografa Petra Kopića, Bože Bonifačića i Ivana Klobučarića prestala biti nepoznata zemlja, te da je upravo zahvaljujući spomenutim kartografima ušla u svjetske atlase i karte.

Miroslav Bertoša u radu *Pabirci o povijesti Medulina (Od srednjega vijeka do polovice XIX. stoljeća)* na temelju fragmentarnih arhivskih i objelodanjenih vrela i literature ocrtava povijest južnoistarskog sela Medulina od njegova najstarijeg spomena u 12. st. do prvih desetljeća 19. st. Autor posebnu pozornost posvećuje podacima o demografskim i populacijskim krizama koje su početkom 16. stoljeća Medulin, kao staro romansko središte, pretvorile u selo hrvatskog etničkog sastava. Rad je podijeljen na sedam poglavlja: *I. Podaci o imenu naselja i njegovu usponu do polovice XV. stoljeća, II. Građa o gospodarskome životu i odjecima južnoistarske demografske krize i depopulacije, III. Povijesna vrela o pokušajima napučivanja*

HISTORIJSKI ZBORNIK

GODINA LIV
ZAGREB 2001.

UDK 93/99
ISSN 0351-2193
Historijski zbornik, god. LIV, str.1-250, Zagreb 2001.

Izdavač
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor
Slaven Bertoša
Mirjana Gross
Ivan Kampuš
Franko Mirošević
Ivica Prlender
Tomislav Raukar
Petar Strčić
Josip Vrandečić

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:
ABC Clio
Historical Abstracts
America: History and Life

Adresa uredništva
Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:
Horetzky